

УДК 911.3(075.8)

НОВИКОВА В.І.

РЕСУРСНО-РЕКРЕАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ: СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНА ОЦІНКА ДЛЯ РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Вступ. Вивчення рекреаційних ресурсів України та її адміністративних одиниць набуває сьогодні особливого значення. Адже, маючи великий ресурсно-рекреаційний потенціал, регіони використовують його не в повну міру та не завжди раціонально, що негативно відбивається на соціально-економічній складовій розвитку території. Це стосується і Черкаської області. Тому подальший розвиток рекреаційної діяльності в Україні вимагає поглибленого вивчення ресурсів, здатних відтворювати і розвивати фізичні, психічні, духовні та інтелектуальні сили людини, задовольняти її рекреаційні потреби.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню рекреаційних ресурсів України та її окремих регіонів присвячено ряд наукових публікацій вчених Київського, Львівського, Таврійського, Чернівецького національних університетів та інших вищих навчальних закладів країни, Інституту регіональних досліджень (Львів), Ради по вивченню продуктивних сил (Київ) НАН України тощо.

Постановка завдання. У статті на основі авторської класифікації рекреаційних ресурсів зроблена спроба розкрити можливості Черкаської області у здійсненні певних видів рекреаційної діяльності. Основні види ресурсів рекреаційного спрямування в області подаються у порівнянні з іншими регіонами України.

Виклад основного матеріалу. При оцінці рекреаційного потенціалу території, особливо виходячи із суспільно-географічних позицій, треба враховувати територіальне поширення та повноту її забезпечення рекреаційними ресурсами, рекреаційними послугами, рекреаційною інфраструктурою. Визначальними при цьому, на нашу думку, є ресурси, бо послуги та інфраструктура утворюються з огляду на їх специфіку та цінність.

Рекреаційні ресурси являють собою наявність або запас чогось (об'єкт, місце, явище, процес, захід, властивість тощо), при безпосередньому або опосередкованому споживанні якого відбувається відтворення і розвиток

фізичних, психічних, духовних та інтелектуальних сил людини, тобто основу, на якій та завдяки якій відбувається рекреаційна споживча діяльність.

Пропонована нами класифікація рекреаційних ресурсів спирається не на їх походження або спосіб використання, а на їх специфічні особливості. Розрізняємо такі групи рекреаційних ресурсів:

1) рекреаційні об'єкти – територіально визначені (точкові або площинні) матеріальні утворення, споглядання або споживання яких здатне задовольнити рекреаційні потреби рекреантів;

2) рекреаційні властивості простору – такі властивості природного або штучного простору, споживання яких рекреантами призводить до рекреаційного ефекту;

3) явища та процеси рекреаційної дії – нематеріальні динамічні утворення, споглядання яких рекреантами призводить до задоволення їх рекреаційних потреб;

4) рекреаційні заклади – підприємства прямої рекреаційної дії, відвідування яких рекреантами призводить до рекреаційного ефекту;

5) рекреаційні заходи – сплановані організаторами дії, беручи участь в яких рекреанти отримують рекреаційний ефект.

Такий поділ дає можливість для територіальної рекреаційної системи певної спеціалізації виявити необхідні види рекреаційних ресурсів або визначити, в якій рекреаційній споживчій діяльності можна задіяти конкретні рекреаційні ресурси. Ми пішли другим шляхом, адже виходимо із існуючих в межах регіону ресурсів, а відтак можливості їх використання в різних видах рекреаційної діяльності (табл. 1).

Знаючи про те, якими рекреаційними ресурсами регіон забезпечений добре й яку цінність вони мають, можна розвивати та планувати певні види рекреаційної діяльності.

Черкащина, будучи осердям держави у географічному розумінні (біля міста Шполи знаходиться географічний центр України), є серцем України в її історичному, політичному, духовному, культурному розвитку. Саме на цій землі на початку нашої ери сформувалось ядро ранніх слов'янських племен, пізніше утворилося князівство Київська Русь, зародилися державотворчі процеси, які привели до утворення в середині XVII ст. української козацької держави, першою столицею якої став Чигирин; була одним із основних районів формування гайдамацьких загонів в Україні та розвитку гайдамацького руху, який досяг найбільшого піднесення у 1768 р. під проводом Максима Залізняка і увійшов в історію під назвою «Коліївщина»; ця земля дала людству генія українського народу Тараса Григоровича Шевченка, що і навечно спочиває у ній, похований на Чернечій горі; на початку 1944 р. тут відбулася одна з найбільших у II світовій війні Корсунь-Шевченківська битва, що дістала назву «Новий Сталінград» тощо. Тому територія регіону насичена різноманітними рекреаційними об'єктами, серед яких основна роль належить пам'яткам історії та культури, визначним місцям.

За кількістю та щільністю історико-культурних пам'яток Черкаська область займає середні позиції серед регіонів України. Значна кількість на території області і пам'яток історії та культури національного значення, частка яких від загальної кількості пам'яток у регіоні складає 1,6% (табл. 2). Всі ці рекреаційні об'єкти активно можуть використовуватися в екскурсійній діяльності, духовно-інтелектуальній щоденній та щотижневій рекреації місцевого населення,

Таблиця 1.

**Диференціація рекреаційних ресурсів та їх використання
в рекреаційній споживчій діяльності**

Рекреаційні ресурси		Використання в рекреаційній споживчій діяльності
групи	види	
рекреаційні об'єкти	пам'ятки історії та культури, історико-культурні заповідники	культурно-пізнавальний, діловий туризм, екскурсії, духовно-інтелектуальна рекреація
	природоохоронні території	культурно-пізнавальний, навчально-освітній, діловий туризм, екскурсії, духовно-інтелектуальна та психо-фізична рекреація
	визначні місця, цікаві об'єкти	культурно-пізнавальний, діловий, етнічний туризм, екскурсія, духовно-інтелектуальна рекреація
	сакральні споруди	паломництво, релігійний туризм, духовна рекреація
	водойми (моря, озера, річки, ставки, водосховища та ін.)	купально-пляжна, лікувально-оздоровча, спортивно-оздоровча рекреація, водний туризм, яхтинг, круїзи, рибальство
	ліси, болота	промисельна, психо-фізична рекреація, мисливство
рекреаційні властивості простору	лікувальні властивості мінеральних вод, грязей, клімату (гірського, морського, лісового), штучного простору	лікувально-оздоровчий туризм, профілактично-оздоровча рекреація
	естетична цінність ландшафтів	фототуризм, психо-фізична рекреація, прогулянки
явища та процеси рекреаційного спрямування	природні явища і процеси	культурно-пізнавальний, культурно-розважальний, навчально-освітній, діловий туризм, прогулянки
	релігійні явища	паломництво, релігійний туризм
рекреаційні заклади	культурно-розважальні заклади	культурно-розважальний туризм, інтелектуально-духовна рекреація
	культурно-освітні заклади	культурно-пізнавальний туризм, інтелектуально-духовна рекреація
	лікувально-оздоровчі заклади	лікувально-оздоровчий туризм, оздоровчо-профілактична рекреація
рекреаційні заходи	культурні, розважальні заходи	культурно-пізнавальний, культурно-розважальний туризм, духовно-інтелектуальна рекреація
	релігійні заходи	паломництво, релігійний туризм, духовна рекреація
	професійно-ділові заходи	діловий, навчально-освітній, культурно-пізнавальний туризм, професійно-ділова рекреація

бути елементами атрактивності (привабливості) при здійсненні культурно-пізнавального та ділового туризму українськими та іноземними туристами.

В Україні 61 заповідник, де під охороною держави знаходяться визначні історико-культурні пам'ятки. Три регіони (АР Крим, Львівська область, Київська область разом із Києвом) мають по 8 таких заповідників, один (Черкаська область) – 6, один (Чернігівська область) – 4, всі інші – 3 і менше. Шість областей (Дніпропетровська, Житомирська, Закарпатська, Луганська, Одеська, Херсонська) не мають жодного такого заповідника.

Таблиця 2.

Історико-культурні пам'ятки за регіонами України (станом на 01.01.2004)*

Адміністративні одиниці	Загальна кількість історико-культурних пам'яток	Рейтинг за кількістю історико-культурних пам'яток	Щільність історико-культурних пам'яток, один./км ²	Рейтинг за щільністю історико-культурних пам'яток	Кількість історико-культурних пам'яток національного значення	Рейтинг за кількістю історико-культурних пам'яток національного значення	Частка історико-культурних пам'яток національного значення від загальної кількості пам'яток, %
АР Крим	14364	1	532	1	269	3	1,9
Вінницька	4073	16	154	21	189	7	4,6
Волинська	1961	25	97	25	224	5	11,4
Дніпропетровська	6426	7	201	13	59	20	0,9
Донецька	4145	15	156	19	27	24	0,7
Житомирська	3498	19	117	23	81	17	2,3
Закарпатська	2051	24	160	17	150	10	7,3
Запорізька	7735	5	284	4	16	25	0,2
Івано-Франківська	3947	17	284	5	162	9	4,1
Київська	8338	3	288	3	559	2	6,7
Кіровоградська	5592	9	227	11	32	23	0,6
Луганська	6755	6	253	9	42	21	0,6
Львівська	8441	2	387	2	816	1	9,7
Миколаївська	4654	13	189	14	42	22	0,9
Одеська	5325	10	160	18	92	15	1,7
Полтавська	4402	14	152	22	85	16	1,9
Рівненська	3285	21	163	15	129	13	3,9
Сумська	2748	22	115	24	147	11	5,3
Тернопільська	3578	18	259	8	187	8	5,2
Харківська	8244	4	262	7	101	14	1,2
Херсонська	5898	8	207	12	69	19	1,2
Хмельницька	3362	20	163	16	247	4	7,3
Черкаська	4763	12	228	10	77	18	1,6
Чернівецька	2246	23	277	6	132	12	5,9
Чернігівська	4958	11	155	20	211	6	4,3
Загалом по Україні	130789		217		4145		3,2

* за даними Державного комітету будівництва та архітектури

12 заповідників з історико-культурною спадщиною мають статус національних. 3 із них розташовані в Київському регіоні (разом із Києвом), по 2 – у Черкаській (Шевченківський Національний заповідник, Національний заповідник «Чигирин») та Чернігівській областях, по 1 – в п'яти регіонах (АР Крим разом із Севастополем, Запорізька, Івано-Франківська, Полтавська, Хмельницька області) [5].

Інші п'ять заповідників Черкаської області (Державний історико-культурний заповідник «Батьківщина Тараса Шевченка», Корсунь-Шевченківський Державний історико-культурний заповідник, Кам'янський Державний історико-культурний заповідник, Державний історико-культурний заповідник «Трахтемирів», Державний історико-культурний заповідник «Трипільська культура») та історико-культурний центр у м. Умань, пов'язаний із хасидизмом на місці поховання Рабина Нахмана, представляють широкий тематичний та часовий простір і розташовані досить рівномірно на території

регіону.

Наведені дані свідчать про значний ресурсно-рекреаційний потенціал Черкаської області щодо розвитку культурно-пізнавального туризму та духовно-інтелектуальної рекреації. Тим більше в межах регіону розроблена і діє єдина в Україні регіонально обмежена державна програма туристського спрямування «Золота підкова Черкащини» на 2005-2007 роки, що підтверджує визнання на загальнодержавному рівні історико-культурної значимості області та зацікавленість владних структур у повнішому використанні цього потенціалу та розвитку туризму.

Черкащина має і чудові природні умови та ресурси. Хоча об'єкти природно-заповідного фонду займають невелику частку території області (1,9%), що відповідає 20 місцю серед регіонів України, але їх кількість значна (439 об'єктів або 6 рейтингове місце) і багато цих об'єктів може використовуватися у психо-фізичній і духовно-інтелектуальній рекреації, екскурсійній діяльності, культурно-пізнавальному, навчально-освітньому, діловому туризмі (табл. 3). За кількістю природоохоронних об'єктів, які найбільше використовуються в рекреаційній діяльності, Черкаська область займає 10 місце серед інших регіонів України. І хоча область не має національних природних парків і ботанічних садів, їх нестачу у повній мірі компенсують інші важливі природоохоронні об'єкти, які наявні на території області: всевітньо відомий дендропарк «Софіївка» в Умані, один із найдавніших в Україні (створений у 1923 р.) Канівський природний заповідник, Черкаський зоопарк, де утримується понад 120 видів тварин, 13 з яких занесено до Червоної книги України, 6 пам'яток природи та 6 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва. Козацький парк, заснований 1750 року в с.Козацьке (тепер Звенигородського району), є одним із найстаріших на Черкащині. В його історію вписали сторінки князі Любомирські, Г.Потьомкін, С.Ф.Голіцин, баронеса Врангель. До нашого часу збереглася головна алея із вікових дерев липи та ясени, водяна система із 4 ставків із греблями, водотоками, містками [1].

До цікавих об'єктів і визначних місць, як окремої групи рекреаційних об'єктів, можуть належати будь-які просторово-локалізовані матеріальні утворення, що мають цінність для духовно-інтелектуальної рекреації, екскурсійної діяльності, культурно-пізнавального, ділового, етнічного туризму: місця, пов'язані із життям і діяльністю видатних людей, певної етнічної громади, із знаменними подіями, визначними та цікавими природними і суспільними явищами тощо.

На Черкащині значна кількість таких місць, адже, по-перше, ця земля є батьківщиною багатьох видатних митців, науковців, спортсменів: помолога і плодовода Льва Смиренка, вченого-сходознавця і енциклопедиста Агатангела Кримського, першого ректора Київського університету (тепер Київський національний університет імені Тараса Шевченка) і видатного вченого Михайла Максимовича, композитора і оперного співака Семена Гулака-Артемівського, відомого польського композитора Кароля Шимановського, академіків Олексія Баха і Олексія Баранникова, визначного громадського і релігійного діяча Кирила Стеценка, класиків української літератури Івана Нечуя-Левицького, Михайла Старицького, ще майже двохсот письменників, серед яких літератори Сергій Єфремов, Михайло Драй-Хмара, Тодось Осьмачка, широкознаних хореографів Василя Авраменка, художників Івана Іжакевича та Івана Падалка, народного богатира Івана Піддубного, полководця Івана Черняхівського тощо. На території

Таблиця 3.

**Об'єкти природно-заповідного фонду за регіонами України
(станом на 01.01.2005)***

Адмініс- тративні одиниці	Кількість об'єктів природно-заповідного фонду											
	Зага- льна	у тому числі ті, які найбільше використовуються в рекреаційній діяльності									Разом	Рейтинг за кількістю природо- охоронних об'єктів, які най- більше викорис- товуються в рекреа- ційній діяльності
		націо- нальні при- родні парки	регіо- нальні ланд- шафт- ні парки	загальнодержавного значення					парки- пам'ят- ки садово- парко- вого мис- тцтва	природ- ні та біо- сферні заповід- ники		
пам'ят- ки при- роди	ботані- чні сади	зооло- гічні парки	дендро- логічні парки									
АР Крим	157	–	2	13	1	–	–	9	6	31	1	
Вінницька	339	–	–	10	–	–	–	11	–	21	5	
Волинська	392	1	1	3	1	–	–	3	1	10	15	
Дніпропет- ровська	116	–	–	3	2	–	–	1	1	7	22	
Донецька	108	1	5	10	2	–	–	–	1	19	6	
Житомирська	181	–	–	2	1	–	–	5	1	9	17	
Закарпатська	445	2	1	9	1	–	–	1	1	15	11	
Запорізька	310+ф	–	1	7	–	–	–	1	1ф	10	16	
Івано- Франківська	498	3	3	13	–	–	3	1	1	24	3	
Київська	238	–	5	3	3	1	2	12	–	26	2	
Кіровоград- ська	175	–	–	2	–	–	1	2	–	5	24	
Луганська	132	–	1	2	–	–	–	2	1	6	23	
Львівська	322	2	3	2	2	–	2	6	1	18	7	
Миколаївська	127+ф	–	4	1	–	1	–	1	1+ф	9	18	
Одеська	122	–	2	2	1	1	–	1	1	8	21	
Полтавська	339	–	3	1	–	–	1	4	–	9	19	
Рівненська	268+ф	–	2+ф	8	–	1	1	2	1	16	9	
Сумська	203+ф	1	1	3	–	–	1	2	1ф	9	20	
Тернопільська	540	–	3	11	1	–	2	4	1	22	4	
Харківська	216	1	3	–	1	1	1	4	–	11	14	
Херсонська	76	1	–	–	–	–	1	–	2	4	25	
Хмельницька	464	1	1	5	1	–	–	9	–	17	8	
Черкаська	437+2ф	–	1ф	6	–	1	1	6	1	16	10	
Чернівецька	314	1	2	9	1	–	2	–	–	15	12	
Чернігівська	650	1	1	7	–	1	1	1	–	12	13	
Загалом по Україні	7170	15	44	132	18	7	19	88	21	349		

* за даними Державної служби заповідної справи України
ф – філії об'єктів природно-заповідного фонду

сучасної Черкаської області жили і плідно працювали всесвітньо відомі Григорій Сковорода, Іван Котляревський, Євген Гребінка, Микола Гоголь, у Черкасах перебував і писав свої геніальні твори витязь української поезії Василь Симоненко, у Золотоноші починала свою діяльність народна артистка України Наталія Ужвій та інші [4].

По-друге, в Черкаській області проживають значні за чисельністю етнічні громади росіян, білорусів, євреїв, молдаван, поляків, а також циган, татар, вірмен, азербайджанців, німців, болгар, багато з яких має свої громадські організації, культурно-освітні осередки та ін.

Важливою складовою рекреаційних об'єктів є сакральні споруди. На території Черкаської області їх нараховується понад 540. Переважають християнські конфесії, у структурі яких наймасовішим є православ'я: понад 270 релігійних громад належать до Української Православної Церкви, близько 40 – до Української Православної Церкви Київського патріархату і 14 – до Української Автокефальної Православної Церкви. На Черкащині діє 5 монастирів, 3 з яких жіночі – Мотронинський Троїцький у Чигиринському районі, Трахтемирівський Успенський у Канівському районі, Красногорський Святопокровський у Золотоніському районі, а 2 чоловічі – Лебединський Георгіївський у Шполянському районі, Чубівський Онуфріївський у Черкаському районі. В області розвинутий також католицизм, в якому переважає Українська Греко-Католицька Церква (близько 50 громад), і протестантизм, представлений Церквою євангельських християн-баптистів (понад 110 громад) і Церквою адвентистів сьомого дня (понад 40 громад). Є на Черкащині й осередки іудаїзму, мусульманства та інших віросповідань [4].

Рекреаційними об'єктами виступають і водойми, які використовуються для таких видів діяльності, як купально-пляжна, лікувально-оздоровча, спортивно-оздоровча рекреація, водний туризм, рибальство.

Територією Черкащини протікає 1037 річок загальною довжиною понад 7,5 тис. км, узбережжя яких майже повсюдно використовуються для пляжного відпочинку. Самі ж водні артерії застосовуються для купання, рибальства, судноплавства тощо. Найбільшими серед них є Дніпро, Рось із Росавою, Тясмин із Гнилим Ташликом, Супій, Золотоношка, Гірський Тікич і Гнилий Тікич із Шполкою, Велика Вись, Ятрань з Уманкою, Синиця. Можна організувати водно-спортивні подорожі на надувних і веслових човнах та байдарках на окремих ділянках Дніпра та Росі. Річкові круїзи Дніпром по шляху «Із варяг у греки» відомі не тільки українським, але і зарубіжним туристам. В області понад 2 тис. водосховищ, ставків і озер. Широкі простори Кременчуцького та Канівського водосховищ – чудові місця для подорожуючих під вітрилами, а також любителів віндсерфінгу. У водах Черкаській області поширено понад 30 видів прісноводних риб, серед яких найбільш цінними є лящ, сазан, судак, щука, карась, чехоня, лин, сом, товстолобик, білий амур.

Промисельна рекреація (збір ягід, грибів, лікарських рослин), мисливство пов'язані із лісами та болотами. Ліси Черкащини займають понад 320 тис. га (16% загальної площі області) та поширені дрібними острівцями в західній частині і на Лівобережжі, великими масивами – в центральній частині Правобережжя. Вони багаті на такі гриби, як білі, підберезовики, маслянки, опеньки, лисички, печериці та ін. Тут значні запаси ягід, плодів і лікарських рослин. Мисливські угіддя Черкаської області являють собою лісові, лучні, водоболотні місцевості та займають площу понад 1,6 млн. га. Тут поширені всі види мисливських тварин – копитні, хутрові, а також перната дичина. В області організоване полювання на лося, оленя, козулю, дикого кабана, зайця, лисицю, диких гусей, качок, лисок тощо.

Отже, на Черкащині добре розвинуті всі основні види рекреаційних об'єктів, вони досить рівномірно розміщені на території області, деякі з них мають не тільки місцеве, а загальнодержавне та навіть світове значення.

Щодо рекреаційних властивостей простору, то в Черкаській області є ресурси і з лікувальними властивостями, на базі яких можна розвивати профілактично-оздоровчу рекреацію, лікувально-оздоровчий туризм, і цінні в естетичному відношенні території з використанням їх для психо-фізичної рекреації, фототуризму.

Черкащина розташована на рівнинній території, в лісостеповій зоні, не маючи

виходу до моря, тому лікувальні властивості клімату тут можуть проявлятися лише на лісових ділянках. Найбільшу площу області займають широколистяні ліси: грабово-дубові, ясеневі-дубові, ясеневі та грабові, поширені в південно-західних та центральних частинах регіону. Перебування в таких лісах позитивно впливає на людей із серцевими захворюваннями. На піщаних терасах Дніпра та його приток (Рось, Тясмин, Сула) зростають дубово-соснові ліси, а на найвищих елементах рельєфу – в основному соснові ліси, виділені фітонциди яких сприятливі для лікування захворювань дихально-легеневої системи. Тому на території Черкаського бору, найбільшого острівного масиву (понад 28 тис. га) дубово-соснових лісів лісостепової зони України, знаходиться кліматична курортна місцевість Соснівка, де проходять лікувальний курс хворі на туберкульоз, астму та ін. Такі ж властивості має і курортна місцевість Прохорівка [3].

Бальнеологічних, грязьових, бальнеогрязьових курортів на території Черкаської області немає, але вся її правобережна частина знаходиться в ареалі поширення радонових мінеральних вод. Мінеральні води, які видобуваються із свердловин у регіоні, належать до радонових або хлоридно-натрієвих сильної мінералізації, подібні до «Миргородської» та мають в основному гастроентерологічну дію. Звенигородська мінеральна вода багата на радон, залізо, сірковуглець, використовується для лікування захворювань опорно-рухового апарату, периферійної нервової системи.

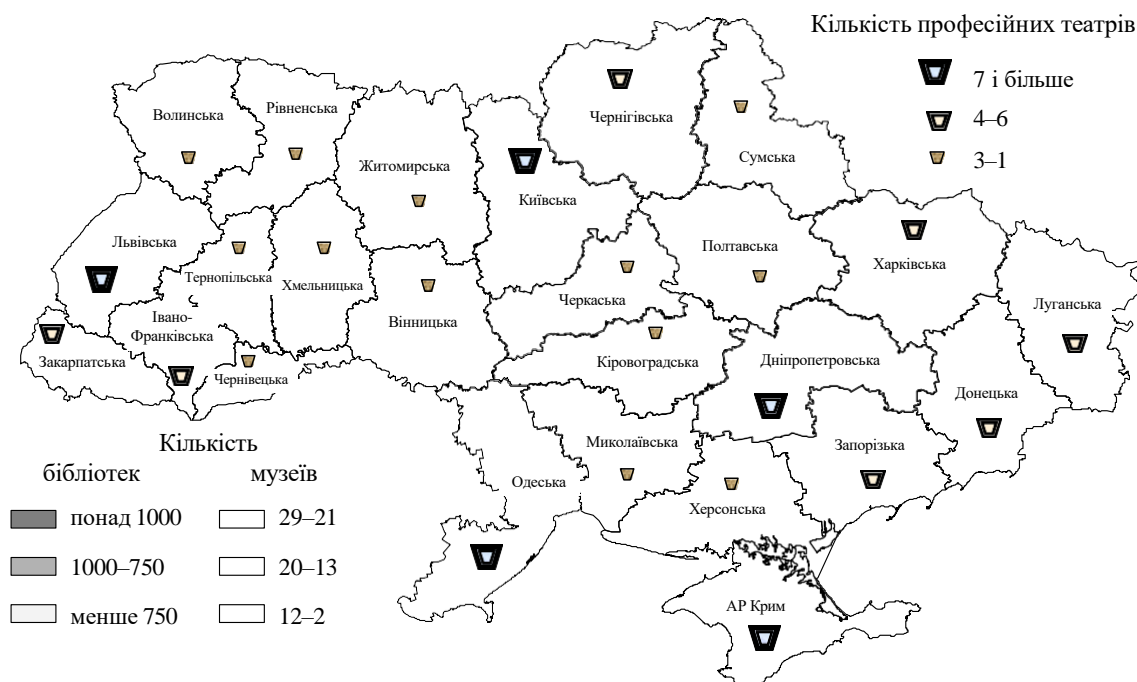
Висока сільськогосподарська освоєність регіону (сільськогосподарські угіддя займають близько 70% території області) значною мірою знижує естетичну цінність ландшафтів Черкащини, але тут доволі багато мальовничих краєвидів. Якщо ландшафти області порівнювати з еталонами для естетичної оцінки природних комплексів (за залісеністю та пересіченістю), запропонованими у [6, с. 151-152], то на території Черкаської області найбільше зустрічається не дуже залісених і досить погорбованих краєвидів, які оцінюються найвищими балами. До мальовничих ландшафтів області слід віднести територію Канівських гір, долину річки Рось, правий берег Дніпра та ін.

Групу рекреаційних ресурсів «явища та процеси рекреаційного спрямування», до якої відносяться природні явища і процеси (життєві цикли флори і фауни, унікальні метеорологічні явища тощо), релігійні явища, дуже важко оцінити через відсутність впорядкованої інформації про їх наявність на території регіону та зацікавленість рекреантів у них.

Рекреаційні заклади приваблюють рекреантів послугами, які в них надаються і завдяки яким відбувається рекреаційний ефект. Інтелектуально-духовна рекреація, культурно-пізнавальний і культурно-розважальний туризм може розвиватися на базі культурно-освітніх і культурно-розважальних закладів, до яких відносяться театри, музеї, концертні організації, бібліотеки, кіноустановки, заклади культури клубного типу, а також казино, боулінг-клуби та інші заклади ігорного бізнесу.

Черкаська область хоча і займає найнижчі позиції в Україні за кількістю професійних театрів (діють музично-драматичний театр і театр ляльок), за кількістю бібліотек відноситься до середнього рівня (770 бібліотек), музеїв – до найзабезпеченіших регіонів (25 музеїв) (рис. 1). Крім державних, в області діє близько 100 громадських музеїв, а також концертна організація, 755 закладів культури клубного типу, 254 кіноустановки та ін. [8].

Рекреаційні послуги надають і санаторно-курортні та оздоровчі заклади, за кількістю яких Черкаська область займає 12 місце серед регіонів України, бо на її території розміщено 81 заклад санаторно-оздоровчої дії із 3268, що розташовані

Рис. 1. Регіональний розподіл театрів, музеїв, бібліотек в Україні (за даними [2])

загалом в державі [7].

До рекреаційних ресурсів слід віднести також рекреаційні заходи, серед яких можна виділити культурно-розважальні (концерти, змагання, ігри, свята, фестивалі, карнавали, культурно-історичні театралізації, технічні шоу тощо), релігійні, професійно-ділові (конференції, симпозіуми, з'їзди, виставки, ярмарки та ін.). На жаль, в Україні не тільки не ведеться статистика щодо кількості цих заходів і їх масовості, але немає чіткої класифікації подібних заходів. Незважаючи на це, в Черкаській області проводиться велика кількість масових заходів, які мають велике значення в рекреаційній діяльності регіону.

Висновки. Таким чином, у Черкаській області представлені всі групи рекреаційних ресурсів, але їх кількість і ціннісний рівень для розвитку окремих видів рекреаційної діяльності дуже відрізняються. Найбільше рекреаційний потенціал області пов'язаний із наявністю великої кількості різноманітних за походженням рекреаційних об'єктів.

1. Бейдик О.О., Новикова В.І. Рекреаційно-туристські ресурси Середнього Подніпров'я (на прикладі Черкаської області) // Туризм у XXI столітті: глобальні тенденції і регіональні особливості: Мат. II міжнар. наук.-практ. конф. – К.: Знання України, 2002. – С.485-498. 2. Заклади культури та мистецтва // Комплексний атлас України. – К.: ДНВП «Картографія», 2005. – С. 91. 3. Новикова В.І. Розвиток спортивного і оздоровчого туризму на Черкащині // Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького держ. пед. ун-ту. – Переяслав-Хмельницький, 2003. – С. 103-106. 4. Новикова В.І. Традиційні та перспективні рекреаційно-туристські ресурси Черкаської області // Туристично-краєзнавчі дослідження. – Вип. 4. – К.: Держ. підприємство «Національна туристична організація», 2002. – С. 14-36. 5. Поливач К.А. Історико-культурна спадщина як фактор розвитку регіонів та населених місць України // Укр. географ. журн. – 2005. – № 1 (49). – С. 55-62. 6. Теоретические основы рекреационной географии / Отв. ред. В.С.Преображенский. – М.: Наука, 1975. – 222 с. 7. Туризм в Україні–2004: Статистичний бюлетень. – К.: Державна туристична адміністрація України, 2005. – 49 с. 8. Черкаська область у 2004 році: Статистичний щорічник. – Черкаси: Головне управління статистики у Черкаській області, 2005. – 999 с.

The possibilities of some kinds of recreational activity realization in Cherkaska oblast are considered on the basis of the author's classification of recreational resources.